

İbn-i Batuta, Orta Çağın en büyük seyyahı ve Rihlet-ü İbn Battûta diye bilinen seyahatnâmenin yazarıdır. Tam ismi Ebû Abdullah Muhammed bin Abdullah bin Muhammed bin İbrahim Levâtî Tancî'dir. (Arapça: إِبْنُ بَطُّوتَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ لِوَاتِي أَبْنِ بَطُّوتَا). Doğum tarihi ve yeri 17 Receb 703 (24 Şubat 1304), Mağrib'in Tanca şehridir. Mensubu olduğu Levâte kabilesi Berberî asıllı olup Berka'dan Tanca'ya göçmüşlerdir. Maliki mezhebine mensuptur.

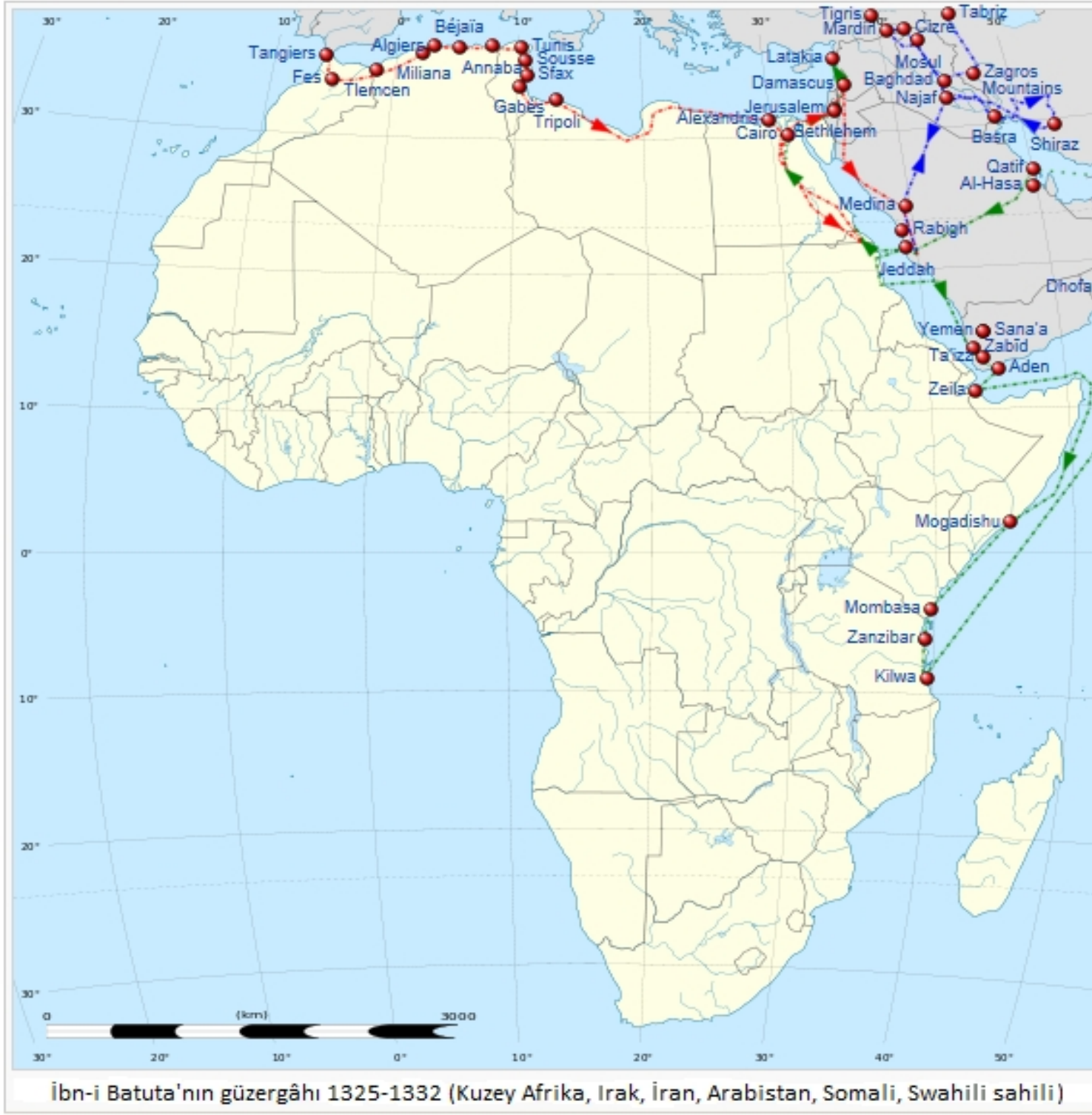
İbn-i Batuta, 1325'te Mekke'ye hacca giden zengin, Faslı bir Müslümandı. Bu esnada yaşadığı maceralar onu daha uzaklara yolculuk etmeye sevk etti. İbn-i Batuta, Avrupalılarca çok az bilinen Afrika, Ortadoğu ve Uzak Doğu'ya cesur yolculuklar yaptı.

Hayatı

Mekke'ye Hac seyahati

1325 yılında 20 yaşındayken hacca gitmeye karar verdi. Kuzey Afrika kıyılarından kara yoluyla Kahire'ye vardı. Daha sonra Nil kıyısından yukarı çıkarak Kızıldeniz'i aşıp Mekke'ye varmak istese de yukarı Nil bölgesindeki kabilelerin bu sırada isyan halinden olmaları nedeniyle Kahire'ye geri dönmek zorunda kaldı. Bu sırada karşılaştığı bir ermiş ona Suriye'yi görmeden Hacca gidemeyeceği kehanetinde bulundu. Bunun üzerine Şam'a doğru yola çıktı ve Ramazan'ı orada geçirdi. Şam yolculuğu sırasında Kudüs, Beytulahim ve El Halil gibi kutsal kentleri ziyaret etti. Medine üzerinden Mekke'ye vararak hacı oldu. Ancak dönüş yolunda yolculuklarını sürdürmeye karar verdi.

Bir kervana katılarak Mezopotamya sınırına doğru yol aldı ve Necef'te Hz. Ali'nin mezarını ziyaret etti. Buradan Basra yoluyla İsfahan'a gitti. Bundan yaklaşık on yıl sonra İsfahan Timurlenk tarafından yerle bir edilecekti. Daha sonra Şiraz'a ve Hülagü Han tarafından yağmalanmış olan Bağdat'a gitti. Burda son İlhanlı hükümdarı Ebu Said ile tanıştı ve onun kervanıyla bir süre yol aldıktan sonra Tebriz'e gitti. Tebriz Moğol saldırılarına karşı koymayarak onlara kapılarını açtığı için bölgede yıkılmadan kalmış tek büyük şehirdi. İpek yolu üzerinde de yer aldığından bölgenin önemli bir ticaret merkezi olmuştu. Daha sonra ikinci kez hacı olmak için Mekke'ye döndü. Mekke'de bir yıl kalarak ikinci büyük yolculuğuna hazırlandı.

□ Afrika kıyıları boyunca

Bu sefer Doğu Afrika kıyılarından güneye indi. İlk durağı olan Aden'de Hint Okyanusu üzerinden Arap Yarımadası'na gelen mallarla ticarete atılmaya ve bir servet sahibi olmaya karar verdi. Ancak bu planını uygulamaya koymadan önce 1331 yılının baharında son bir maceraya atılmaya karar verdi. Daha da güneye inerek Etiyopya, Mogadişu, Mombasa, Zanzibar ve Kilva'da birer hafta kaldı. Muson rüzgarlarının dönmesiyle gemisi Arap Yarımadasına geri

döndü. Burada yerleşik hayata geçmeden önce son bir seyahata çıkmaya karar verdi ve Oman'ı ve Hürmüz Boğazı'nı görmek için tekrar yola çıktı.

Mekke'den İstanbul üzeri Delhi'ye

Dönüşte tekrar bir yıl kadar Mekke'de kaldı. Bu sırada Hindistan'daki Delhi Sultanı'nın hizmetine girmeyi kafasına koydu. Yolda kendisine gerekecek tercümanı bulmak için Selçukluların yönetiminde bulunan Anadolu'ya gitmeye karar verdi. Şam'dan bir ceneviz gemisi ile Alanya'ya geçti. Burdan da Konya yoluyla Sinop'a gitti. Karadeniz'i geçerek Kırım'ın Kefe limanına vardı. Kırım Altın Ordu devletinin topraklarında bulunuyordu bu sırada ve tesadüfen Altın Ordu Kağanı Özbek'in kervanı ile karşılaştı. Volga nehrinin yukarısına doğru yol alan bu kervan ile Astrahan şehrine gitti. Astrahan'a vardıklarında Kağan hamile olan eşlerinden birinin doğum yapmak için memleketi olan İstanbul'a dönmesine izin verdi. Bu seyahatte ona eşlik etmesi için İbn Battuta'yı görevlendirdi.

İbn Battuta 1332 yılında İstanbul'a vardı ve İmparator 3. Andronikos ile görüştü. Aya Sofya'yı dışardan gördü. Bir ay İstanbul'da kaldıktan sonra Astrahan üzerinden Hindistan'a gitmek için yola çıktı. 1332 yılında Hazar Denizi'nin ve Aral Gölünün çevresinden dolaşarak Afganistan'a burdan da dağ geçitlerini aşarak Hindistana ulaştı.

Delhi Sultanlığında

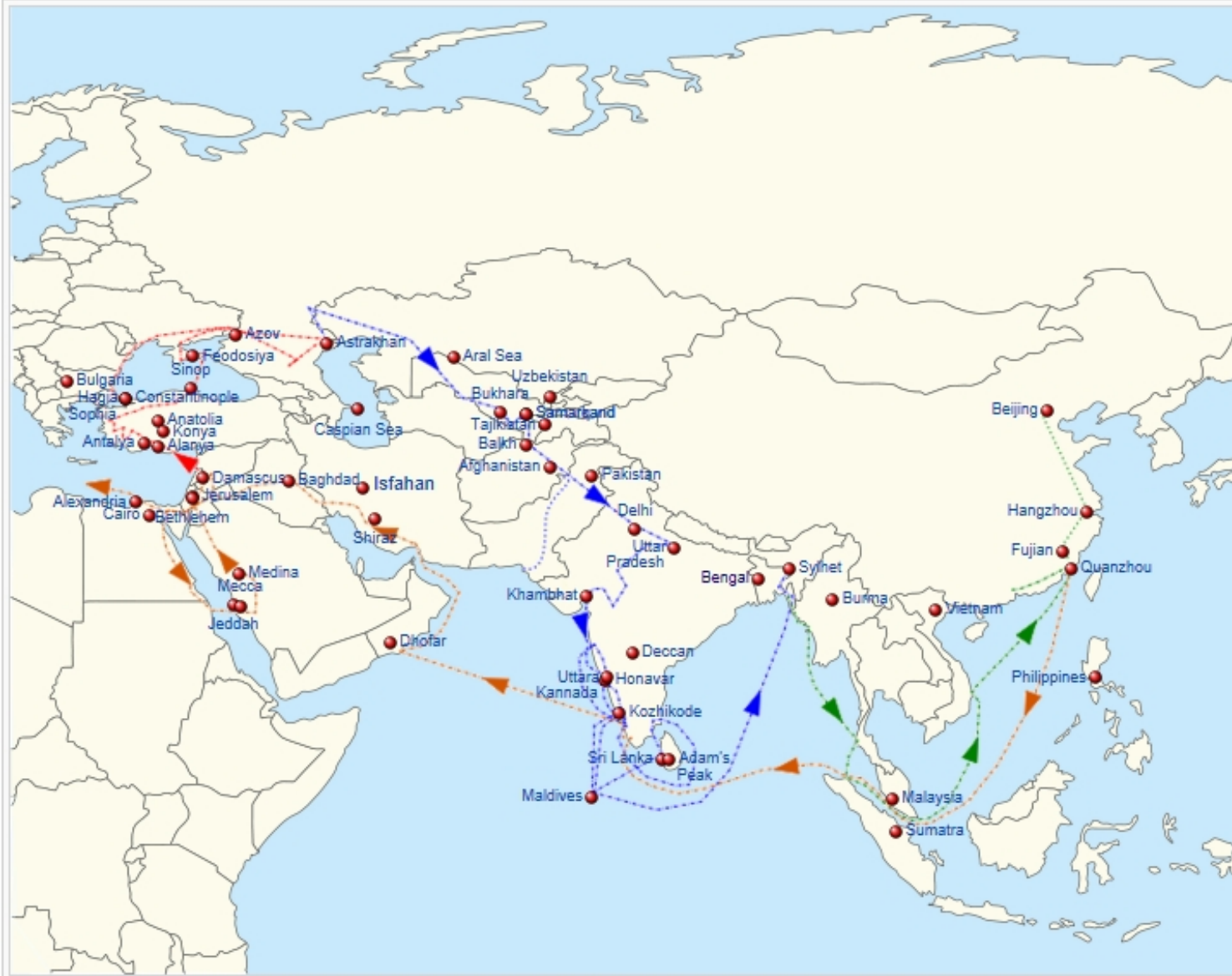
Hindistan'da Müslümanlık daha yeni yeni kabul görmeye başlamıştı. Delhi Sultanı bu yüzden gücünü sağlamlaştırabilmek için mümkün olduğunca çok bilgin ve memuru ülkesinde görevlendirmek istiyordu. İbn Battuta'yı da Mekke'de görmüş olduğu öğrenim nedeniyle kadı olarak görevlendirdi. Ancak Delhi Sultanı Muhammed bin Tuğluk o günün şartlarına göre bile oldukça dengesiz birisiydi. İbn Battuta kah lüks içinde kah güvensizlik içinde bir yaşam sürüyordu. Bu durumdan kurtulabilmek için tekrar hacca gitmek istediğini öne sürerek Delhi'den ayrılmak istedi. Sultan ise ona alternatif olarak Çin'e elçi olarak gitmeyi teklif etti. İbn Battuta bu teklifi hemen kabul ederek, hem yeni ülkeler görmek hem de Sultan'ın egemenlik bölgesinden uzaklaşmak fırsatını değerlendirdi.

Ancak kıyıya doğru giden grup Hintli isyancıların saldırısına uğradı. İbn Battuta yoldaşlarından ayrılarak parası ve malları soyuldu ve ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Neyse ki yoldaşlarını iki gün gibi bir sürede yakalamayı başardı. Kambay limanından güneybatı Hindistan'daki Kalküta şehrine yolaldılar. Burada İbn Battuta bir camiye ziyaret ederken çıkan bir fırtınada sefer gemilerinden ikisi battı. Diğer gemi ise onu sahilde bırakarak denize açıldı ve birkaç ay sonra Sumatra'daki bir kral tarafından bu gemiye el konuldu. Delhi'ye başarısız olarak dönmekten korktuğu için burada Cemaleddin adlı dostunun koruması altında bir süre kaldı. En sonunda

Çin'e gitmek üzere tekrar yola çıktı.

Maldiv üzerinden Çin'e

Ancak önce Maldiv adalarına gitti. Burada öngördüğünden fazla kalmak zorunda kaldı. Çünkü yargıç olarak hizmet etmesi adalıların işine geliyordu. Onu tehdit ve rüşvetlerle adada kalmaya hem zorladılar hem de ikna ettiler. Kraliyet ailesine evlilik yoluyla bağlanması ve en yüksek yargıç konumuna getirilmesi onu adadaki yerel politikanın içine çekti. Daha özgür bir dünya görüşüne sahip ada toplumunun hoşuna gitmeyen birkaç sert karar vermesi onu Maldivleri terketmek zorunda bıraktı. Seylan adasındaki kutsal Sri Pada tapınağını görmek üzere yelken açtı. Seylan'dan ayrılmak için bindiği gemi bir fırtınada batmak üzereyken başka bir gemi tarafından kurtarıldı ancak bu sefer de korsanların saldırısına uğradı ve sahile bırakıldı. Tekrar Kaliküt'e döndü. Burdan tekrar Maldiv adalarına gitti ve bu sefer bir Çin gemisine binerek sonunda şanslı yaver giderek amacına ulaştı. Çitatong, Sumatra ve Vietnam üzerinden Fujian eyaletindeki Quanzhou şehrine vardı. Buradan da kuzeye giderek Şanghay yakınlarındaki Hangzhou'ya ulaştı. Seyahatnamesinde daha da kuzeye Pekin'e kadar gittiğini söylese de bu inandırıcı bulunmaz.

İbn-i Batuta'nın güzergâhı 1332-1346 (Karadeniz, Orta asya, Hindistan, Güneydoğu Asya ve Çin)

Çin'e dönüşü ve gerasâddiğün'de başlıyacağı sefer için istediği belgeleri alamadığı için Mekke'ye dönüş ve Kara ölüm

Yolu, Sultan Ebu Said ölmüş olduğu için karışıklık içinde bulunan İlhanlı Topraklarından geçti. Şam üzerinden hac yoluyla Mekke'ye gitmek için bu şehre geldi. Şam'da babasının ölüm haberini aldı. Ölümler bu yıl boyunca peşini bırakmadı. Suriye, Filistin ve Arabistan'da bu sırada patlayan veba salgınına tanık oldu. Mekke'ye ulaştığında ilk yola çıkışından çeyrek yüzyıl sonra Mağrib'e dönmeye karar verdi. Son olarak Sardinya'ya uğrayarak Tanca'ya vardı ve annesinin de birkaç ay önce vefat etmiş olduğunu öğrendi.

Tanca'dan İspanya'ya ve geri dönüş

Ancak Tanca'da uzun süre kalmadı. Kastilya Kralı XI. Alfonso Cebelitarık'ı ele geçirmek için sefere çıkmıştı, İbn Battuta da şehri korumak için gönüllü olan bir grup Müslümanla birlikte

Endülüs'e gitti. Ancak buraya vardıklarında XI. Alfonso'nun vebadan öldüğünü ve artık bir tehlike kalmadığını öğrendiler. İbn Battuta yolculuğuna zevk için devam etti. Valencia'dan geçerek Granada'ya gitti.

İslam dünyasında en az araştırdığı yer kendi ülkesi Mağrib'di. Bu yüzden Endülüs'ten dönüşünde bir süre Marakeş'te kaldı. Bu sırada Marakeş veba ve başkentin Fes'e taşınması nedenleriyle harap durumdaydı. Tekrar Tanca'ya döndükten sonra da yolculuklarını bitirmedi. İlk yola çıkışından iki yıl önce Mali hükümdarı Mansa Musa hacca giderken Tanca'dan geçmiş ve zenginliği ile nam salmıştı. Bu sıralarda dünyada çıkarılan altının yarısı Batı Afrika'dan geliyordu. Bu konuda pek fazla bir şey anlatmasa da duydukları ilgisini çekmiş olacak ki Sahra Çölü'nün öbür tarafındaki bu islam ülkesini ziyaret etmek için yola çıktı.

Çöl boyunca

1351 sonbaharında Fes'den ayrıldı ve bir hafta sonra yolu üzerindeki son Fas şehri olan Sijilmasa'ya vardı. İlk kış karavanlarından birine yazılarak bir ay sonra Sahra'nın ortasındaki Taghaza şehrine geldi. Taghaza tuz üretiminin getirdiği zenglikle ve Mali altınlarıyla dolu da olsa İbn Battuta'nın üzerinde pek iyi bir etki bırakmadı. Çölün en zor 500 kilometresini geçerek Mali'deki Walata şehrine ulaştı. Daha da güneybatıya ilerledi. Burda kendisinin Nil nehri olduğunu sandığı Nijer nehri kıyılarından geçerek Mali'nin başkentine vardı. Burada 1341'den beri kral olan Mansa Musa tarafından ona gösterilen misafirperverlikten şüphe duysa da yine de 8 ay kaldı. daha sonra Nijer nehrini yukarıya doğru çıkararak Timbuktu'ya geldi. Bu sıralarda Timbuktu sonraki iki yüzyılda ulaşacağı zenginliğe ve büyüklüğe henüz sahip olmadığından gözüne küçük ve önemsiz göründü ve bu yüzden fazla kalmayarak Fas'a doğru eve dönüş yoluna geçti. Yarı yolda da zaten Mağrib Sultanı'nın onu saraya çağırdığı haberini aldı. 1353 aralığında Fez'e kesin olarak döndü.

İbn-i Batuta'nın güzergâhı 1349-1354 (Kuzey Afrika, İspanya, Batı Afrika)

İbn-i Batuta'nın güzergâhı 1349-1354 (Kuzey Afrika, İspanya, Batı Afrika)